האומר גד גדי וסנוק לא אשכי וכושכי יש בו משום דרכי האמורי ר' יהודה אומר גד אינו אלא לשון ע"ז שנאמר [1]העורכים לגד שלחן הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי האמורי [א]דונו דני יש בו משום דרכי האמורי ר' יהודה אומר אין דן אלא לשון ע"ז שנאמר [2]הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן האומר [ב]לעורב צרח ולעורבתא שריקי והחזירי לי זנביך לטובה יש בו משום דרכי האמורי [א]האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי אשתה ואותיר אשתה ואותיר יש בו משום דרכי האמורי [ג]המבקעת ביצים בכותל (והטח) בפני האפרוחים יש בו משום דרכי האמורי והמגיס בפני אפרוחים יש בו משום דרכי האמורי המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו יש בו משום דרכי האמורי המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו משום דרכי האמורי המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה וחכמים אוסרין (א) בשברי זכוכית מפני הסכנה תנו רבנן [ד]נותנין בול של מלח לתוך הנר בשביל שתאיר ותדליק ונותנין טיט וחרסית תחת הנר בשביל שתמתין ותדליק אמר רב זוטרא האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר משום [3]בל תשחית חמרא וחיי לפום רבנן אין בו משום דרכי האמורי מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון:

הדרן עלך במה אשה

כלל [ה]גדול אמרו בשבת [ב]כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת [ג]היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל

אב

האומר גד גדי. התמזל מזלי: **וסנוק לא.** עיף אל תהי(ו): **אשכי וכושכי.** יום ולילה: **יש בו משום דרכי האמורי.** וכן בכולן עד סוף פירקא גרסינן הרי זה מדרכי האמורי וה"ג בתוספ': **הוא בשמה והיא בשמו.** הוא ואשתו מחליפין שמותיהן זה בזה בלילה משום ניחוש: **דוני דני.** התחזקו חביותי: **דן.** אינו חק האמורי אלא ע"ז ממש ומחייב משום קורא בשם עבודת גלולים: **האומר לעורב צרח.** כשהוא קורא אומר לו כן מפני שהוא מבשר בשורות ולוחש לו לחש זה: **שקרא ערבית.** איחר יותר משאר חביריו. ול"נ שקרא כעורב: **שקראה גברית.** כתרנגול כמו קרא גברא (יומא דף כ:): **אשתה ואותיר.** כדי שתהא ברכה מצויה ביינו: **המבקעת ביצים בכותל.** ואית דגרסי ביצים (ב) מקבעת לאחר שיצאו האפרוחים מחזרת (ג) הקליפות במקל וקובעתן בכותל לפניהם וזהו לנחש שלא ימותו: **המרקדת לכותח.** כשעושה כותח מרקדת לפניו והוא ניחוש שיתחזק: **המשתקת לעדשים.** כשנותנת בקדרה משתקת את כל העומדים כדי שיתבשלו ולגריסין מצווחת: ה"ג **אבל נותנין קיסם של תות.** מורי"ר וחזק הוא כחומץ ומועיל לבשל ואין זה לנחש: ה"ג **אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית.** אע"פ שמשום דרכי האמורי אין בו אסרו חכמים מפני הסכנה שלא יבלע: **בול של מלח.** מלא אגרוף מלח בשביל שתאיר ותדליק שאין זה ניחוש אלא מסייע ממש שהמלח נוגל את השמן וימשך אחר הפתילה: **טיט וחרסית.** מצננין את השמן ואינו דולק מהר: **דמכסי שרגא דמשחא.** שעושה לו כיסוי למעלה ממהר לידלק: **נפטא.** כשמגלין אותו האור הולך ונמשך אליו ומבעיר: **חמרא וחיי.** כשמוזגין ונותנין כוס אומר כן לברכה בעלמא:

הדרן עלך במה אשה

כלל גדול. בגמרא מפרש אמאי קרי ליה גדול: **השוכח עיקר שבת.** כסבור אין שבת בתורה: **אינו חייב אלא חטאת אחת.** בגמרא (לקמן דף סט:) יליף לה שמירה אחת לשבתות הרבה ושמירה לכל שבת ושבת ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה כי האי גוונא כתיב דכולא חדא שגגה היא וקרבן אשוגג קאתי: **היודע עיקר שבת.** שיש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות: **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** על ידי שגגת שבת ששכח ששבת היום. מדקתני סיפא היודע שהוא שבת מכלל דרישא כדאין יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה ולא נודע לו בינתים שחטא: **חייב על כל שבת ושבת.** חטאת אחת לכל שבת. ואע"פ שלא נודע לו בינתים והעלם אחד הוא אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק שא"א שלא שמע בינתים שאותו היום הויא שבת אלא שלא נזכר לו במלאכות שנעשו בו ושגגה קמייתא משום שבת הוא דהואי והא אתיידע ליה ביני ביני הלכך כל חדא שבת חדא שגגה היא. ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיחייב אלא חדא דכולה שבת חדא שגגה דהא לא שגג אמלאכות דיודע הוא שהמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג: **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה.** שלא ידע שהמלאכות הללו אסורות ועשאם כמה פעמים בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואף על פי שחזר וכפלה בכמה שבתות כולה חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתים. ולענין שגגת שבת הוא דאיכא למימר ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק אבל לענין שגגת מלאכות לא אמרו הכי דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת. ומיהו כחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת דשגגה לאו בשבת הויא אלא במלאכות ושגגות טובא הוו לשבת אחת. ובגמרא (לקמן דף ע.) יליף פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת ומסתברא דחיובא כזדון שבת ושגגת מלאכות דאיכא שגגות טובא ופטורא בשגגת שבת וזדון מלאכות דחדא שגגה היא:

אב

כלל גדול. כל היודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת כו'. פי' בקונטרס אע"פ שלא נודע לו בינתים אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתים שאותו יום שבת היה אלא שלא נזכר במלאכות וקשה לה"ר אליעזר דאמר בגמרא (לקמן דף עא.) קצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה פירוש ואינו חייב אלא אחת ובשבת אחת איירי דבשתי שבתות היה חייב שתים דימים שבינתים הויין ידיעה לחלק אלמא אע"פ שנודע לו קודם קצירה אחרונה שאותו יום שבת הוא דהא בזדון שבת קצר וטחן אפי' הכי לא הויא ידיעה וחשיב העלם אחד כיון שלא נודע לו שחטא שהרי סבור שהמלאכה מותר' וטעמא משום דכתיב או הודע אליו חטאתו שיהיה לו ידיעת חטא ועוד הקשה ריב"ם דבגמרא מפקינן לה מקרא ואי כדפי' בקונטרס שאי אפשר שלא נודע לו למה לן קרא ועוד קשה לר"י דתנן בפרק אמרו לו (כריתות דף טז.) א"ר עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה כו' אמר ליה חייב על כל אחת ואחת ק"ו מנדה כו' ופליגי התם אמוראי בגמרא היכי בעי מיניה וקאמר בסוף שמעתא ולרב חסדא דאמר שגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעא מיניה אי ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק או לא נדה מאי ימים שבינתים איכא ומשני שבא עליה וטבלה וראתה וחזר ובא עליה והתם אפילו איתרה כמה שנים ולא טבלה חשיב הכל העלם אחד אלא כשטבלה ימי היתר שבינתים אע"פ דלא ידע כמי שידע דמי ה"נ גבי שבת אע"פ שלא שמע ימי היתר שבינתים הויין ידיעה לחלק דגזרת הכתוב היא שתהא שמירה לכל שבת ותימה דהתם יליף רבי אליעזר שבת מנדה ואדרבה בשבת כתיב קרא ובנדה לא כתיב ונראה לר"י דהא דנפקא לן מקרא בגמרא היינו כרבי אליעזר ברבי שמעון דהתם דאמר לא כן שאלו רבי עקיבא לרבי אליעזר אלא הבא על הנדה והשיב לו רבי אליעזר דחייב על כל אחת ואחת ק"ו משבת:

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פי"א מהל' ע"ז הלכה ד סמג לאוין נא טוש"ע יו"ד סימן קעח סעיף ג:
א ב מיי' פ"ז מהלכות שגגות הלכה ב:
ב ג שם הלכה ג:

מוסף רש"י

גד גדי וסינוק לא. התמזל מזלי ואל תהי עייף (פסחים ג:). העורכים לגד. שם עכו"ם העשויים על שם המזל (ישעיה סה יא).

הדרן עלך במה אשה

כל השוכח עיקר שבת. דסבור לא נכתבה שבת בתורה, דהיינו העלם זה וזה בידו, שגגת שבת ושגגת מלאכות (כריתות טז.). אינו חייב אלא חטאת אחת. על כולן דחדא שגגה היא, והתם ליכא למימר ימים שבינתיים הוין ידיעה, דהא לא ידע לעולם עיקר שבת עד שילמוד (שם). היודע עיקר שבת. שידע שארבעים אבות מלאכות אסורים בשבת אבל אינו יודע שהיום שבת, דהיינו שגגת שבת וזדון מלאכות (שם). היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה. ואומן שעשה כאן עשה כאן, דשגג במלאכות הרבה כסבור מלאכה זו מותרת (שם). חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. על שבת אחת (שם).

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ח], ב) [שם פ"ז], ג) [בערוך ערך קנע איתא מקבעת ופי' כדאיתא ברש"י], ד) [תוספתא פי"ג], ה) כריתות טז:, ו) פסחים ג:.

◆

תורה אור השלם

1 ואתם עזבי יי השכחים את הר קדשי הערכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך: ישעיהו סה יא

2 הנשבעים באשמת שמרון ואמרו חי אלהיך דן וחי דרך באר שבע ונפלו ולא יקומו עוד: עמוס ח יד

3 כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור: דברים כ יט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' נ"א שתתבשל מהרה אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית: (ב) רש"י ד"ה המבקעת וכו' ואית דגרסי מקבעת כצ"ל ותיבת ביצים נמחק: (ג) בא"ד האפרוחים מחזרת הקליפות:

◆

לעזי רש"י

מורי"ר. עץ-תות.

◆

רבינו חננאל

ת"ר נותנין בול של מלח לתוך הנר כדי שתאיר ותדליק, טיט וחרסית תחת הנר כדי שתמתין ותדליק. חמרא וחיי לפום רבנן ותלמידיהון.

הדרן עלך במה אשה יוצאה

פרק שביעי

כלל גדול אמרו בשבת.